

Anne Alitolppa-Niitamo: Somali-pakolaiset Helsingissä. Sosiaaliset verkostot ja klaanijäsenyyden merkitys. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 1994:10. Helsinki 1994. 61 s.

Somaliasta alkoi saapua pakolaisia Suomeen 1990, jolloin yhteensä yli 1400 somalia haki turvapaikkaa. Asia herätti Suomessa suurta kohua. Tilanteeseen ei ollut osattu varautua, vaikka muihin pohjoismaihin oli jo tullut somalipakolaisia. Viime vuoden lopulla Suomessa asui runsaat 3500 somalia, eli kolmanneksi suurin ulkomaalaisten ryhmä entisen Neuvostoliiton ja Ruotsin kansalaisten jälkeen. Somaleista tuli hyvin nopeasti muukalaisvihan suosituin kohde.

Somalipakolaisista on Suomessa ilmestynyt kolme tutkimusta: Esa Aallaksen "Somalishokki", Timo Virtasen "Somalipakolaiset Suomessa" ja uusin Anne Alitolppa-Niitamon "Somalipakolaiset Helsingissä". Lisäksi on eräitä pienempiä selvityksiä.

Alitolppa-Niitamo on tutkinut somalipakolaisten sosiaalista järjestäytymistä kartoittamalla heidän sosiaalisia verkostojaan. Kirja tarjoaa tiivistettyä perustietoa ja laajentaa tarkastelua arkielämään ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Haastateltavien valinnassa on käytetty tavanomaista lumipallomenetelmää. Otanta oli pieni, eikä siltä voida vaatia edustavuutta, mutta se antaa kuitenkin mielenkiintoista tietoa somalien sosiaalisista verkostoista ja heidän sopeutumisestaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tutkimuksessa ilmeni että sosiaalisten verkostojen muodostuminen ja kommunikaatio sekä somaliryhmän sisällä että suomalaisten kanssa on monimutkainen prosessi. Siihen liittyy erilaisia väliin tulevia muuttujia, jotka eivät ole pako-

laisten itsensä kontrolloitavissa. Sekä etnisen ryhmän sisällä että valtakulttuurissa on normeja, arvoja ja ennakkoluuloja, jotka häiritsevät tai estävät sosiaalisten verkostojen muotoutumista. Suhteita suomalaisiin ei tutkimusotoksessa ilmennyt, mutta kanssakäymistä somalialaisten ja muiden ulkomaalaisten välillä oli jossain määrin.

Sosiaalisten verkostojen muodostumisessa kunkin yksilön klaanijäsenyys ja asennoituminen klaanismia kohtaan oli tärkeä tekijä ja jakoi somalialaiset kahteen ryhmään. Jakaantuneisuus heijastui myös yhteisötoimintaan; Helsingissä toimii neljä somalialaisten perustamaa interressiyhdistystä, jotka eivät juurikaan ole yhteistyössä keskenään.

Tutkimus osoitti, että Suomessa asuvat somalialaiset kärsivät eristäytyneisyydestä, sosiaalisten suhteiden puuttumisesta, yhteiskunnasta syrjäytymisestä sekä tulevaisuuden näköalattomuudesta. Alitolppa-Niitamo suosittaa lääkkeeksi opintoja, työtä, perheenyhdistämistä ja kontaktihenkilöiden kouluttamista.

Viisasten kiveä ei tässäkin tutkimuksessa löydetä, mutta se kiinniittää huomiota ongelmaan, joka saattaa tulevaisuudessa vakavoitua: maahanmuuttajien syrjäytymiseen ja eristäytymiseen omiin ryhmiinsä. Tähän on yhteiskuntapoliittisissa toiminna kiinnitettävä vakavaa huomiota, jotta Suomeen ei pääsisi muodostumaan yhteiskunnasta syrjäytyvää ryhmää, johon kaikki sosiaaliset vaikeudet voisivat kasaantua.

Somalipakolaiset Helsingissä on ajatuksia herättävä raportti, joka loppuu liian lyhyeen. Alitolppa-Niitamon on tarkoitus laajentaa tutkimustaan väitöskirjaksi asti. Se tulee valmistuttuaan olemaan mielenkiintoista luettavaa.

Krister Björklund